

plet fra de veldrevne større Landbrug, derom kan der i Virkeligheden slet ikke disputeres. Jeg tror, at det større Landbrug gennemgaaende drives godt, selvfølgelig er der enkelte Undtagelser, men jeg tør overfor det ærede Medlem paastaa, at der procentvis findes færre slet drevne større Landbrug, end der endnu i dette Øjeblik findes slet drevne Husmandsbrug.

Det ærede Medlem kom ind paa, at Lægedommen for alle de Samfundsonder, som det ærede Medlem mente opstod af Indførelsen af fremmed Arbejdskraft, skulde være en stærkt forøget Ekspropriation af Jord til Huslodder. Jeg tror ikke, at det ærede Medlem har Ret heri, thi efter min Overbevisning findes der i dette Øjeblik tilstrækkelig Jord til Salg her i Landet, jeg er ganske overbevist om, at man behøver ikke at gaa med en Lygte og lede efter salgbar Jord. Der er i dette Øjeblik overordentlig store Arealer til Salg, og dersom det ærede Medlem har Ret i, at Husmandsbrug i og for sig betale sig saa uendelig meget bedre end det store Landbrug — et Spørgsmaal, som jeg for øvrigt mangler Materiale til fuldt ud at bedømme, men som det ærede Medlem altsaa allerede har bedømt, idet han fremsætter den Paastand, at saadan og saadan hænger det sammen —, tror jeg, at Udviklingen af sig selv vil gaa fra det store til det mindre Landbrug i Kraft af den Sandhed, at det, der betaler sig bedst, ogsaa vil vise sig at blive gennemført i størst Omfang i det praktiske Liv. Jeg tror, man her er meget genegen til Overdrivelse. For Øjeblikket synes det i alt Fald hos det ærede Medlem og hans Meningsfæller at være en gængs Tro, at det store Landbrug betaler sig overordentlig slet, medens Husmandsbruget i al Almindelighed betaler sig udmærket godt. Jeg mangler, som sagt, ti strækkeligt Materiale til at bedømme dette Forhold, og jeg tør for øvrigt paastaa, at det gør det ærede Medlem ogsaa. For at kunne have et nogenlunde paalideligt Skøn herover er det nemlig en nødvendig Forudsætning, at man kender Driftsregnskaberne for et større Antal af begge disse Arter af Ejendomme. Men det mangler man i overordentlig stor Grad for Husmandsbrugenes Vedkommende. Ser man f. Eks. de Regnskaber, som fremlægges ved Præmieringen af Husmandsbrug, savner man i dem den Post, der skyldes det Arbejde, som Familiens egne Medlemmer, Mand, Kone og Børn, have ydet i Husmandsbrugene, det, de vedkommende have ydet paa deres egen Lod. Og det ærede Medlem vil sikkert give mig Ret i, at

skulle vi drage Sammenligning mellem en Bedrift, hvor alt Arbejdet skal betales, og en, hvor det udføres af Familiens egne Medlemmer, uden at dette bliver indført i Regnskabet, og afgøre deres Rentabilitet, maa man kende den Tid, der er anvendt af Familiens egne Medlemmer til Udførelse af det paa deres egen Lod nødvendige Arbejde. Først naar der fra et større Antal Husmandsbrug foreligger et Regnskab af den Art, kan man med nogenlunde Sikkerhed dømme om Husmandsbrugenes Rentabilitet. Jeg for mit Vedkommende er tilbøjelig til at tro, at der mellem Husmændene findes dem, som paa Grund af deres ganske særegne Dygtighed, paa Grund af særegne Evner forstaa at drive mere ud af deres Jord end vel nogen anden Ejendomsklasse her i Landet. Men jeg tror, at man er tilbøjelig til i Øjeblikket at svæve i den Vildfarelse, at dette gælder Husmandsbruget i Almindelighed. Jeg skulde tværtimod mene, at dersom man foranstalter et saadant Regnskab paalideligt gennemført, skal det vise sig, at de to Ejendomsklasser komme hinanden ikke saa fjernt, som man i dette Øjeblik er tilbøjelig til at mene. Naar det Arbejde, der af Husmændene og deres Familie ydes paa deres egen Lod, regnes ud i Timebetaling, vil det betyde en saa stor Udgiftspost for Husmandsbruget, at det ingenlunde er givet, at dette forrenter sig saa meget bedre end de større Ejendomme, som det ellers faar Udseende af.

Inden jeg gaar over til selve Spørgsmaalet om den fremmede Arbejdskraft kan jeg overfor det ærede Medlem, der udtalte, at denne Kommission om Len og Stamhuse, hvoraf han er Medlem, endnu ikke efter to Aars Forløb har holdt nogen Møde ud over det konstituerende, ikke undlade at bemærke, at det ærede Medlem saa vidt jeg erindrer, selv er Medlem af de af Kommissionen nedsatte Udvalg, de skulde fremskaffe de Oplysninger, der var fornødne, forinden Kommissionen kunde gaa til sit Arbejde. Disse Oplysninger er først komne en Gang i Sommer — jeg husker ikke nøje Datoen —, og først nu skulde der altsaa være Tale om med Kraft at tage fat paa selve Spørgsmaalets Behandling, men naar dette endnu ikke er sket og det ærede Medlem har været misfornøjet dermed, vil det være naturligt at antage, at det ærede Medlem i den Tid har henvendt sig til Formanden for Kommissionen og formaaet denne til at indkalde den til Møder. Jeg tillader mig at spørge det ærede Medlem, om noget saadant har fundet Sted.

Naar man nu af hele det lange For